

GESCHIEDENIS VERHAAL VAN GELDERLAND

Een boek met de Gelderse historie

Het *Verhaal van Gelderland* wordt over een maand of elf geboren. Dolly Verhoeven is coördinator en mede-auteur van het aanstaande vierdelige geschiedenisboek.

Peter Deurloo

Apeldoorn/Nijmegen

Er is nog nooit een boek geschreven over de hele Gelderse geschiedenis. Hoe gek is dat? Dolly Verhoeven: „Historici kiezen vaak voor het nationaal perspectief. En dat is meer een West-Nederlands verhaal dan een Oost-Nederlands. Of ze kiezen juist voor een heel lokaal of regionaal perspectief. De provincie zit er net tussenin. Ook was er nog geen Gelre of Gelderland in de prehistorie, Romeinse tijd en vroege middeleeuwen. En vanaf het ontstaan van Gelre, zo'n duizend jaar geleden, was dit gebied

altijd een samenstel van vier en later drie eenheden, de kwartieren. Met vier hoofdsteden: Nijmegen, Arnhem, Zutphen en Roermond. Die laatste zijn we kwijtgeraakt. Als Gelderland in de tijd van de Republiek een standpunt bepaalde, dan moesten de kwartieren eerst met elkaar overleggen omdat hun belangen botsten. Er is altijd concurrentie geweest. Harderwijk kreeg in 1648 een universiteit. Die was bedoeld als Gelderse universiteit. Maar zodra Nijmegen de kans kreeg, stichtte die stad haar eigen universiteit.”

Zet het boek zich af tegen de West-Nederlandse bril van de geschiedenschrijving?

„Nee, niet in de zin dat het de Gelderse trots wil stimuleren. Het is geen pamflet. Wel in de zin dat wij op veel punten een eigen Gelders verhaal kunnen vertellen. In de Tachtigjarige Oorlog, de industriële revolutie en de Tweede Wereldoorlog heeft Gelderland een eigen ontwikkeling doorgemaakt. De Gouden Eeuw was in Gelderland een oorlogsperiode. De graven en hertogen van Gelre funtioneerden in een uitgebreid Europees machtsnetwerk. Dat zie je nog in de kastelen en grafmonumenten. Met het boek willen we dat mensen zich verwonderen en leren begrijpen. Hoe komt het dat deze regio is zoals hij is?”

Wordt het een 'woke' geschiedenisboek vol slavernijverleden?

„Elk geschiedenisboek wordt geschreven door mensen van nu. Je stelt vragen aan de geschiedenis die ook in je eigen tijd worden gesteld. We nemen ook de vraag over slavernij mee. Dan zie je dat er in-nige relaties waren tussen Gelderse landgoedeigenaren en plantages. Dat geldt ook voor vragen over migratie. Er zijn voortdurende relaties geweest tussen Gelderland en de rest van de wereld, al vanaf de prehistorie kwamen er nieuwe

Paspoort

Prof. dr. Dolly Verhoeven (62)

Ze studeerde geschiedenis aan de Universiteit van Utrecht. Ze vervulde elf jaar de leeropdracht 'Geschiedenis van Nijmegen' aan de Radboud Universiteit. Die eindigde in 2019. Verhoeven is sinds 2014 bijzonder hoogleraar Gelderse geschiedenis aan dezelfde onderwijsinstelling. Ze heeft een historisch bureau: Storia. Ze woont in Apeldoorn, samen met haar man Volkert Bultsma.

langere termijn. Maar dat is heel moeilijk. Dat zie je ook bij de klimaatcrisis.”

En een rode draad?

„Er zijn er drie. De permanente verdeeldheid van Gelderland in regio's is er één. De tweede is de voortdurende verbinding met de rest van de wereld, Gelderland is echt een transitiezone. En als derde de grote invloed van het landschap en de ligging op de geschiedenis. Er waren en zijn grote verschillen onder en boven de rivieren. Er waren overstromingen, ook aan de Zuiderzee. De rivieren waren grenzen maar ook levensaders. Er lagen steenfabrieken aan, die vormen een heel erg Gelders verhaal. En de ligging: Gelderland was altijd een bufferzone voor Holland en daarmee ook een oorlogsgebied.”

Hoe houd je het interessant?

„Door niet alles te willen vertellen. Je moet het dicht bij mensen proberen te houden. Mooi is dat je ontwikkelingen lang kunt volgen. Zoals het verhaal van de Veluwe, oorspronkelijk bebost gebied. Maar er zat ijzererts in de grond. Het was een vroeg industriegebied. Om het ijzer uit het erts te smelten, werden alle bomen gekapt. Daardoor, en door begrazing met schapen, ontstonden zandverstuivingen die hele dorpen verzwoegen. De Veluwe werd een leeg gebied. Pas in de negentiende eeuw werd er weer bos aangeplant en ontstond de Veluwe zoals wij die nu kennen. En er is een internationale connectie. Dat ijzer werd naar het Midden-Oosten en Scandinavië geëxporteerd. De Vikingen smeedden er zwaarden van waarmee ze hier steden plunderden. Een geweldig verhaal!”

▲ Dolly Verhoeven. FOTO ROB VOSS
 ▲ Vikingzwaard, gevonden in de Waal bij Nijmegen (collectie Museum het Valkhof)
 ▲ Kaart van Gelderland in 1578 door prentmaker Jacob Bos (collectie Rijksmuseum Amsterdam). FOTO'S VERHAAL VAN GELDERLAND

inwoners binnen. Ook brengen we vrouwen prominenter in beeld, al is het geen vrouwengeschiedenis. Maar het is zeker geen geschiedenis van alleen maar belangrijke mannen.”

Zijn er verrassingen?

„De banden met de slavenplantages. Ik had dat nooit eerder aan Gelderland gekoppeld. En het

agrarischesysteem dat je langzaam uit zijn krachten ziet groeien in de loop van de vorige eeuw. Van kleinschalige akkerbouw met wat vee voor de mest tot het systeem van nu met specialisatie, mechanisatie en schaalvergroting. De les die je daaruit kunt trekken? Dat het goed zou zijn als we over de grens van het onmiddellijke zouden kunnen kijken naar de

'Verhaal van Gelderland' beschrijft de geschiedenis van de provincie

In 2017 vroeg de provincie Gelderland om een geschiedwerk over de provincie. Onder leiding van Dolly Verhoeven maakte een klein team historici een opzet. Uiteindelijk gingen vijftien schrijvers en vijftien eindredacteuren met specifieke kennis van diverse tijdvakken aan de slag met het beschrijven van de historie van Gelderland van de prehisto-

rie tot nu. Er komen vier boeken van elk 350 pagina's. Het eerste deel gaat over de prehistorie, Romeinse tijd en vroege middeleeuwen. Het tweede deel behandelt het graafschap en hertogdom Gelre. Daarna volgt een boek over Gelre als onderdeel van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Deel vier gaat over de tijd van Gelderland als provin-

cie binnen het Koninkrijk der Nederlanden. De boeken moeten verschijnen op 3 mei 2022. Op die datum in 1418 ontstond een verbond van adel en steden, een voorloper van de huidige Staten van Gelderland. Komend weekend staat Omroep Gelderland stil bij de aanstaande publicatie van het *Verhaal van Gelderland*.

